

Llywio drwy newyddion mewn byd ar-lein

Crynodeb o ymchwil ansoddol Ofcom i newyddion

Crynodeb o'r prif ganfyddiadau

Mae'r dirwedd newyddion wedi newid yn sylweddol dros y blynnyddoedd diwethaf

Mae newyddion ar-lein yn chwarae rôl gynyddol - mae bron i ddwy ran o dair o bobl yn defnyddio'r rhyngwyd ar gyfer newyddion.

Mae rhai pobl yn teimlo eu bod yn cael eu llethu gan y swm cynyddol o newyddion

Mae rhai'n sôn am ymdeimlad o bwysau cymdeithasol i fod yn ymwybodol o'r newyddion diweddaraf, tra bod eraill yn cyfaddef eu bod yn teimlo'n flinedig yn sgil y straeon newyddion negyddol maen nhw'n eu gweld neu'n eu clywed.

Mae pobl yn dueddol o danamcangyfrif faint o newyddion maen nhw'n ei gael ar-lein

Mae llawer o newyddion ar-lein yn cael ei brosesu'n anymwybodol, lle mae pobl yn agored i storïau newyddion heb sylweddoli hynny.

Mae ffiniau 'aneglur' rhwng newyddion a chynnwys arall ar y cyfryngau cymdeithasol

Mae hyn yn golygu na all llawer o bobl ddirnad beth sy'n 'cyfrif' fel newyddion ac o ble mae'n dod yn wreiddiol.

Mae pobl yn aml yn ymgysylltu â newyddion mewn ffyrdd goddefol, heb lawer o ddyfnder

Wrth i bobl gael gafael ar ragor o newyddion ar-lein, maen nhw'n tueddu i ymgysylltu â newyddion mewn modd mwy arwynebol, wedi ei yrru'n rhannol gan y cyfryngau cymdeithasol a ffonau clyfar.

Mae pobl yn cydnabod y dylent feddwl yn feirniadol wrth lywio drwy newyddion ar-lein

Mae pobl yn ymwybodol o bryderon cyffredin sy'n ymwneud â newyddion ar-lein, ond nid ydyn nhw'n gallu mynegi beth mae'r rhain yn ei olygu'n ymarferol.

Mae pobl hefyd o'r farn bod angen iddyn nhw weithio yn erbyn y pryderon hyn drwy ddibynnu ar lwybrau byr a dulliau holi a stilio i asesu dibynadwyedd straeon newyddion, ond yn aml nid ydyn nhw'n mabwysiadu mecanweithiau effeithiol.

Mae'r heriau hyn i'w cael ar gefndir ehangach o ddiffyg ymddiriedaeth yn y cyfryngau a sefydliadau eraill

Mae llawer o bobl yn sôn am ddiffyg ymddiriedaeth ehangach mewn ffigurau cyhoeddus a sefydliadau eraill, ac mae barn gymysg ynghylch sut mae hyn yn berthnasol i ddiffyg ymddiriedaeth yn y cyfryngau.

Trosolwg o'n hymchwil

Mae'r amgylchedd newyddion yn newid yn gyflym. Mae ein hymchwil newydd yn ein helpu ni i ddeall yn well sut mae ymddygiad ac agweddau pobl yn newid mewn ymateb

Mae'r modd o gael newyddion wedi newid yn sylweddol dros y blynyddoedd diwethaf, gyda'r platfformau ar-lein yn chwarae rôl gynyddol yn enwedig. Mae bron i ddwy ran o dair o bobl yn defnyddio'r rhyngwrwyd ar gyfer newyddion - mwy nag unrhyw lwyfan arall ac eithrio teledu¹. Mae deall pa newyddion y mae pobl yn cael gafael ynddo yn ogystal â pham a sut maen nhw'n cael gafael ynddo yn ymddangos yn llai clir yn y dirwedd newydd a newidiol hon. Mae deall ymddygiad pobl a'u hagwedd tuag at wahanol ffynonellau newyddion hefyd yn heriol, felly rydym wedi comisiynu ymchwil newydd ac arloesol i ddeall y materion hyn yn well.

Mae newyddion yn chwarae rhan bwysig ym mywydau pobl mewn ffyrdd amrywiol

Mae pobl yn ymgysylltu â newyddion i ddeall yr hyn sy'n digwydd yn y byd o'u hamgylch a sut bydd yn effeithio ar eu bywyd bob dydd, fel cadw golwg ar rybuddion tywydd a theithio.

Mae newyddion hefyd yn chwarae rhan ehangach ym mywydau pobl. Mae'n helpu i godi ymwybyddiaeth, datgelu sgandalau, ac yn dal awdurdodau a sefydliadau i gyfrif.

"Mi rydw i'n teimlo pwysau i fod yn ymwybodol o'r newyddion diweddaraf ... Mae'n deimlad o fod allan ohoni."

Mae newyddion hefyd yn helpu pobl i wneud penderfyniadau gwybodus wrth bleidleisio.

Mae rhai pobl yn teimlo eu bod yn cael eu llethu gan faint o newyddion sydd ar gael, ac weithiau'n teimlo bod pwysau cymdeithasol i wybod am y newyddion diweddaraf

Mae llawer o bobl yn disgrifio'r dirwedd newyddion gyfredol fel un sy'n brysur ac wedi ei gorlwytho, gyda straeon newyddion newydd ar gael yn gyson.

"Mae o ym mhobman yn awr, a does dim seibiant gwirioneddol oddi wrtho yn fy marn i."

Mae rhai pobl yn pryderu y byddan nhw'n colli straeon newyddion maen nhw'n eu hystyried yn bwysig os na chânt ddiweddariadau rheolaidd, gan 'ofni colli allan'. Er mwyn gweithio yn erbyn hyn, mae nifer wedi mabwysiadu trefn lle maen nhw'n 'mynd drwy' nifer fawr o straeon newyddion, heb ymgysylltu mewn ffordd ystyrlon, dim ond sicrhau bod ganddyn nhw wybodaeth gyfoes.

"Dwi'n teimlo fy mod i'n teimlo'n ddiflas yn gyson ar ôl i mi wyllo'r newyddion - mae'n teimlo fel crynodeb o bopeth ofnadwy sy'n digwydd yn y byd."

Mae llawer o bobl hefyd yn cyfaddef eu bod nhw'n teimlo bod 'pwysau cymdeithasol' i fod yn ymwybodol o'r newyddion diweddaraf, ac maen nhw'n gallu teimlo eu bod nhw'n colli allan os na fyddan nhw'n ymwybodol o'r newyddion ac yn gwybod am beth mae eu ffrindiau'n sôn.

¹ [Arolwg Ofcom ar Gael Gafael ar Newyddion 2018](#)

Mewn rhai achosion, mae pobl hefyd yn teimlo bod newyddion yn flinderus ac yn gwneud iddyn nhw deimlo'n isel, a'i fod yn aml yn canolbwyntio ar straeon negyddol. Mae rhai ohonyn nhw wedi ceisio mynd ati'n gydwybodol i leihau faint o newyddion maen nhw'n cael gafael ynddo drwy gymryd seibiannau, ond maen nhw'n dychwelyd i lefelau tebyg ar ôl cyfnod byr.

Mae pobl yn dueddol o danamcangyfrif faint o newyddion maen nhw'n ei gael ar-lein

Canfu ein hymchwil fod gwahaniaeth arwyddocaol rhwng nifer y storiâu ar-lein y dywedodd pobl eu bod yn edrych arnyn nhw a'r rhai a welwyd ganddyn nhw mewn gwirionedd. Mewn enghraifft nodweddiadol, dywedodd un ymatebydd iddi weld naw erthygl newyddion ar-lein drwy gydol yr wythnos. Fodd bynnag, dangosodd hanes ei phorwr ei bod hi mewn gwirionedd wedi gweld 13 o straeon newyddion ar-lein mewn un diwrnod, heb gynnwys y newyddion a welodd ar ei app Facebook a ddefnyddiodd am tua awr y dydd.

Mewn llawer o achosion, mae pobl yn dueddol o gysylltu'r term 'newyddion' â ffynonellau traddodiadol, fel papurau newydd a theledu, yn hytrach nag ar-lein, a all arwain at danamcangyfrif y newyddion maen nhw'n cael gafael arno ar-lein. Nid yw pobl bob amser yn gwbl ymwybodol o faint o amser maen nhw'n ei dreulio yn gweld a chlywed newyddion ar-lein gan fod llawer o hyn yn cael ei brosesu'n anymwybodol, pan fydd pobl yn agored i storiâu newyddion heb sylweddoli hynny.

Gall ffonau clyfar a chyfryngau cymdeithasol annog 'prosesu anymwybodol'. Mae eu rhyngwynebau fel arfer yn cymysgu newyddion gyda mathau eraill o gynnwys, a all weithiau arwain at sefyllfaoedd lle nad yw pobl yn ymwybodol eu bod yn gweld neu'n clywed newyddion.

Nid yw prosesu newyddion yn anymwybodol yn rhywbeth newydd, ac nid yw wedi ei gyfyngu i newyddion ar-lein. Mae newyddion

yn aml yn gysylltiedig â threfniadau sefydledig, fel gyrru i'r gwaith wrth wrando ar y radio, ac o ganlyniad nid yw pobl bob amser yn ymwybodol eu bod yn defnyddio newyddion yn ystod yr amseroedd hyn.

Yn amgylchedd 'aneglur' cyfryngau cymdeithasol, gall pobl ei chael hi'n anodd dirnad beth sy'n 'cyfrif' fel newyddion, a nodi ffynhonnell wreiddiol stori newyddion

Mae'r cyfryngau cymdeithasol yn cynnig ffordd effeithlon o gael amrywiaeth eang o wybodaeth ar draws gwahanol bynciau. Fe'i defnyddir bellach gan 44% o bobl i gael gafael ar newyddion² ac mae'n dangos cynnwys newyddion o wahanol ffynonellau ochr yn ochr â mathau eraill o gynnwys.

"O, fe wnes i ddarllen am y stori honno ar Facebook... wn i ddim o ble daeth y stori."

Fodd bynnag, o ystyried y ffaith bod y ffiniau rhwng newyddion a chynnwys arall yn aneglur, mae rhai pobl yn dod yn llai abl i wahaniaethu rhwng newyddion a mathau eraill o gynnwys, ac o ble mae'n dod yn y pen draw. Er bod llawer o bobl yn gallu cofio'r llwyfan lle gwnaethon nhw weld neu glywed y newyddion (e.e. Facebook) maen nhw'n ei chael hi'n anodd cofio ffynhonnell wreiddiol y stori newyddion.

² [Arolwg Ofcom ar Gael Gafael ar Newyddion 2018](#)

gweld a chlywed newyddion yn llai manwl yn y pen draw. Mewn llawer o achosion, pan oedd pobl yn cofio darllen stori newyddion, nid oedden nhw'n gallu dwyn llawer o'r manylion i gof.

Nid yw cael gafael ar newyddion heb lawer o ddyfnder neu'n oddefol yn rhywbeth newydd, chwaith. Mae cael cip sydyn ar bapurau newydd a rhaglenni newyddion ar y teledu neu'r radio yn y cefndir yn ymddygiad cyffredin. Fodd bynnag, gall nodweddion fel hysbysiadau a ffrydiau newyddion, sy'n gysylltiedig fel arfer â ffonau clyfar a chyfryngau cymdeithasol, yrru rhagor o ddefnydd goddefol. Mae llawer o bobl yn tueddu i weld yr hyn maen nhw'n ei weld yn eu ffrydiau newyddion yn unig, yn hytrach na mynd ati i chwilio am gynnwys penodol. Mae eraill yn sgorlio drwy eu hysbysiadau yn gyflym dim ond er mwyn peri i'r symbol 'heb ei ddarllen' ddiflannu.

Er bod pobl yn aml yn ymwybodol o bryderon cyffredin sy'n ymwneud â newyddion ar-lein, nid ydyn nhw bob amser yn eu deall yn llawn

"Y rhan fwyaf o'r amser, dim ond yr hyn rydw i'n ei weld pan fydda i'n sgorlio rydw i'n ei weld. Dim ond os bydd gen i ragor o amser y byddaf i'n mynd i Google a chwilio o ddifrif am newyddion"

Mae lefelau ymddiriedaeth yn amrywio ar draws gwahanol lwyfannau, gyda llawer o'r farn mai'r teledu a'r radio yw'r llwyfannau mwyaf dibynadwy a'r rhai sy'n cael eu rheoleiddio fwyaf. Canfu ein Harolwg o Gael Gafael ar Newyddion yn 2018 mai dim ond 39% oedd o'r farn bod y cyfryngau cymdeithasol yn ddibynadwy, o'i gymharu â lefelau ymddiriedaeth o 70% a 66% ar gyfer teledu a radio yn y drefn honno³.

Mae'r rhan fwyaf o bobl yn ymwybodol o ymadroddion sy'n gysylltiedig â phryderon

³ % y sgoriau gan ddefnyddwyr rheolaidd a roddodd sgôr uchel i'r ffynhonnell

ynghylch newyddion ar-lein, fel 'newyddion ffug'. Fodd bynnag, maen nhw'n llai abl i fynegi beth mae'r termau hyn yn ei olygu neu sut bethau ydyn nhw'n ymarferol.

"Dwi'n meddwl eu bod nhw weithiau'n rhoi newyddion ffug ar Facebook er mwyn i chi glicio arnyn nhw."

Mae pobl yn cydnabod yr angen i feddwl yn feirniadol wrth lywio drwy newyddion ar-lein, ond yn aml methu â mabwysiadu mecanweithiau effeithiol

Yn sgil y pryderon hyn, mae rhai pobl yn edrych ar nodweddion fel lluniau i asesu dibynadwyedd stori newyddion, a logos i asesu dibynadwyedd ffynhonnell newyddion. I rai pobl, yn enwedig unigolion iau, mae cynnwys gwirioneddol y stori newyddion yn chwarae rôl eilradd i'r nodweddion hyn.

"Os ydw i'n edrych ar erthygl newyddion a bod llun yno, ar unwaith rydw i'n meddwl - ydi, mae'n ddibynadwy. Dyna fy llwybr byr"

Mae eraill yn credu y gall poblogrwydd stori newyddion ar-lein fod yn sail i'w dibynadwyedd, gan honni, os yw stori newyddion wedi cael ei rhannu'n eang, yna mae'n rhaid ei bod yn ddibynadwy. Mae eraill, sy'n ystyried eu hunain yn fwy effro i'r oes ddigidol, yn parhau i honni eu bod nhw'n reddfodol yn ymwybodol o werth a dibynadwyedd ffynhonnell newyddion.

Er bod llawer o bobl yn credu y dylen nhw gymryd agwedd feirniadol at lywio drwy newyddion ar-lein, nid yw'r rhan fwyaf ohonyn nhw'n gwneud dim o gwbl mewn gwirionedd. Mae rhai pobl o'r farn bod unrhyw strategaeth, fel croesgyfeirio straeon neu wirio ffeithiau, yn cymryd llawer

"Ni fyddwn i'n meddwl am wirio'r ffeithiau am rywbeth fy hun - byddwn yn tueddu i gymryd yn ganiataol ei fod yn wir, a thybio ei fod yn ddilys.."

o amser ac yn cymryd gormod o ymdrech, yn enwedig os oes angen iddyn nhw adael app newyddion i fynd i chwilio yn rhywle arall.

Mae pryderon ynghylch newyddion ar-lein i'w cael ar gefndir ehangach o ddiffyg ymddiriedaeth yn y cyfryngau a sefydliadau

"Wel, pwy mae pobl yn ymddiried ynddyn nhw erbyn hyn? Wyddoch chi, mae eglwysi wedi cael eu llethu gan sgandalau, mae heddluoedd wedi cael eu llethu gan sgandalau, a gwleidyddion hefyd. Yn fy marn i, mae pobl yn gynyddol amheus o unrhyw beth, yn enwedig ffigyrau mewn awdurdod."

Soniodd llawer o bobl am ddiffyg ymddiriedaeth ehangach mewn ffigurau cyhoeddus, gwleidyddion a sefydliadau eraill, gyda digwyddiadau diweddar ac adrodd am sgandalau diweddar yn tanseilio eu hymddiriedaeth ymhellach.

Mae barn gymysg am y rôl y mae newyddion yn ei chwarae mewn perthynas â'r materion ehangach o ddiffyg ymddiriedaeth mewn ffigurau cyhoeddus a sefydliadau eraill. Dywedodd rhai pobl eu bod yn llai sicr ynghylch yr hyn mae'r newyddion yn ei ddweud wrthyn nhw mewn gwirionedd. Mae'r pryder hwn yn arbennig o berthnasol i lwyfannau ar-lein a chyfryngau cymdeithasol, yn sgil pethau fel 'newyddion ffug' ac 'abwyd clicio'. Fodd bynnag, mae pobl eraill yn credu bod cyfryngau newyddion

wedi chwarae rhan bwysig wrth ddatgelu camweddau a sgandalau.

Mae newidiadau i'r dirwedd newyddion wedi creu nifer o heriau cymhleth o ran cael gafael ar newyddion

Mae cynnydd newyddion ar-lein wedi cyflwyno newidiadau cyflym a sylweddol i'r dirwedd newyddion. Mae'r ffordd y mae ffonau clyfar a chyfryngau cymdeithasol yn darparu newyddion i bobl wedi bod yn yrrwr allweddol i'r newid hwn. Mewn ymateb i newidiadau o ran pa newyddion y mae pobl yn cael gafael ynddo, rydym hefyd yn dechrau gweld rhai newidiadau pwysig o ran sut mae pobl yn cael gafael ar newyddion - a hyd yn oed eu dealltwriaeth o beth sy'n newyddion neu o ble mae'n dod.

Mae'r newidiadau hyn yn digwydd ar gefndir o bryderon am newyddion ffug a swigod hidlo, ymhlith materion ehangach ynghylch diffyg ymddiriedaeth yn gyffredinol. Er bod pobl yn tueddu i gydnabod y pryderon hyn, nid ydyn nhw bob amser yn eu deall yn llawn, ac nid ydyn nhw'n barod i fynd i'r afael â nhw. At ei gilydd, mae'r ffactorau hyn yn cyfuno i greu darlun cymhleth iawn o'r dirwedd newyddion gyfredol sy'n cyflwyno amrywiaeth o heriau o ran sut mae pobl yn deall ac yn llywio drwy'r newyddion heddiw.

O ystyried yr amgylchedd cymhleth hwn ar gyfer newyddion, rydym o'r farn na fu'r ddadl o blaid goruchwyliaeth reoleiddiol annibynnol dros weithgareddau cwmnïau ar-lein erioed yn gryfach. Byddwn yn amlinellu rhagor o syniadau am y rôl y gallai rheoleiddio annibynnol ei chwarae yn ystod yr hydref.

<https://www.ofcom.org.uk/research-and-data/tv-radio-and-on-demand/news-media/navigating-news-online>

